

ENİS BATUR

Sis ile Yağmur Arası Avrupa(lı)
Europe(an) Between Mist and Rain

16

Enis Batur
Şair, yazar ve
editör,
İstanbul'da
oturuyor,
Türkiye
doğumlu.

Poet, writer and
editor lives in
İstanbul, born in
Turkey.

Ben 1952'de Eskişehir'de doğdum. (Bir Avrupalı için haritada bulanık bir isim olsa gerek Eskişehir. Atlası açıp arayacaktır onu büyük olasılıkla. Bulabilecek midir kentin yerini? Kolayca bulabilecek midir? Bulunca, bulursa, gözünün önüne nasıl bir yer getirecektir? Geçen yıl, Louvre'da önemli bir Bizans Sanatı sergisi açıldıydı. Bir vitrinde tek başına duran görkemli gümüş haçın tanıtma yazısında "Eskişehir'de bulunmuştur" yazıyordu... O Eskişehir'le bu Eskişehir'i zihninde buluşturacak mıdır?). "Avrupa" kelimesini çok erken bir yaşta duymuş olmalıyım, ilk. Babamın aldığı bir görev nedeniyle 1955-56 yıllarını Napoli'de geçirdik. (Napoli, Eskişehir'den daha çok mu Avrupa'dadır? Kendisini asla İtalyan saymayan bir Napoli'li acaba Avrupalı olduğunu düşünür mü, kendisini öyle konumlar mı? Başkaları, sözgelimi kendilerini tipik Avrupalı olarak görenler onu öyle konumlarlar mı, yoksa biraz Orta-Doğulu bir yan mı bulurlar onda ve 'melez' mi sayarlar?).

Genel çizgilerinde kültür sorunlarıyla da didişen bir edebiyat adamıyım ben ve yaklaşık çeyrek yüzyıldır düşünüyorum, üretiyorum. "Avrupa" kavramıyla ne zaman yüzleşmeye başladığımı, bunun kişisel serüvenimde ne tür bir eğri çizdiğini tamıtamina kestiremiyorum şimdi. (Bu çeyrek yüzyılın gündeminden Doğu-Batı ikilemi eksik olmadı hiç, farklı yoğunluk ve güzergâhlar içinden geçmiş olsak bile. Sanıyorum, en çok Avrupa'ya göre aradık koordinatlarımızı: Doğulu mu, Batılı mı, Orta-Doğulu mu, Mezopotamyalı ya da uç Avrupalı, Avrasyalı ya da Üçüncü Dünyalı mıydık, sınırda mıydık yoksa periferide mi? Kendimize bizi neredeyse kurutan bu sorularla aralıksız baktık ta, dönüp Avrupa neresi, Avrupalı kim, yeterince eşlemedik).

I was born in Eskişehir in 1952. (To a European, Eskişehir must be no more than an obscure name on a map. He will most probably look it up in an atlas. Will he be able to find the city, I wonder? And when he finds it (if he finds it) what sort of an image will it conjure up? Last year there was an important exhibition of Byzantine Art in the Louvre. In front of a magnificent silver crucifix in one of the show-cases was a plate with the legend "Found in Eskişehir". Will that Eskişehir be identified with this Eskişehir in his mind?)

I must have first heard the word "Europe" at a very early age. We spent the years 1955-56 in Naples where my father had taken up a post. (Is Naples to be reckoned more in Europe than Eskişehir? Would a Neapolitan, who doesn't regard himself as Italian, look upon himself as European? Would he class himself as such? Would others who see themselves as typical Europeans regard him as European, or would they see a Middle Eastern side to him and class him as a "half-caste"?)

Generally speaking, I am a literary man given to continual arguments over cultural problems, and for nearly a quarter of a century now I have been thinking and writing. I can't exactly remember when I first came face to face with the concept "Europe", or what sort of change this produced in my personal development. (This East-West dilemma has never been off the agenda throughout the whole of this quarter century, although with varying intensity and along different routes. It seems to me that it is mainly with reference to Europe that we have drawn our co-ordinates: Are we Eastern, Western, Middle-Eastern, Mesopotamian or Outer European, Eurasian or Third World; on the borders or on the periphery? We have continually regarded ourselves in the light of questions like these that tend to depreciate us, without ever really inquiring Where is Europe? What is a European?)

My career as writer and thinker brought me directly face to face with the East-West dilemma. It was impossible not to be distressed by Turkey's exceptional position as a "bridge", but ethical

Yazma ve düşünme serüvenimde hemen karşıma çıktı Doğu-Batı ikilemi. Türkiye'nin ayrıkçı 'köprü' durumunun içinde sancılanmamak elde değildi gerçi, ama etik yaklaşımlar hem jeo-politik düzlemde, hem de estetik düzlemde yol alınmasını güçleştiriyordu. Batılılık ve Batıcılık, Batılılaşma ve kendi-kalış odakları arasında öylesine uzun süre oyalanıldı ki, "Avrupa" kavramıyla birebir hesaplaşmaya 1980 sonrasında yönelebildik daha çok. (Bu nedenle de Avrupalının kendisine ve ötesine nasıl baktığını anlamamız gerektiğini çok geç akıl edebildik. Oysa o da büyük bir değişimden geçiyor, kendisiyle ötekisi arasındaki ilişkiyi büsbütün farklı mercekler deneyerek çözümleme arayışına kapılıyordu. Tam iki taşı üstüste yeniden koyacaktık ki haritası allak bullak oldu: Volga'dan Atlantik'e taşları dağılan duvarların, çözülen sınırların, yeniden oluşan kafesin içinde bir kez daha sıfır noktası oluştu. Bugün eşit şaşkınlıktayız: Avrupa neresi, kim Avrupalı, bu eş gövdeli ikiz-soru önünde bir Lizbonlu, bir Leningradlı ya da İstanbullu aynı kaygıyı paylaşıyor. Aynı bilgisizliği.)

★

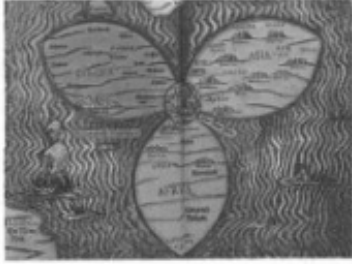
İlk izlerden, sözgelimi Altamira ya da Lascaux figürlerinden yola çıkıp Magna Carta'ya, oradan son izlere, sözgelimi Strasbourg ya da Helsinki'de yapılan bir toplantının tutanaklarına doğru ilerlemek gibi insanüstü bir çabaya girecek değilim burada. Benimkisi, daha çok, şairlerin açık ya da örtük bir biçimde irrasyonel'in hanesinde kayıtlı duran, ne ki rasyonel'in buluşturduğu doğrulardan sonuç olarak büsbütün dışlanamayacak *toplam bakış*'larına eklenilebilecek bir yaklaşım sayılmalı. XX. yüzyılın Avrupa üzerine en canalcı perspektiflerinden birini kim ne derse desin şair ve yazarlara borçluyuz: Valéry'nin, Eliot'ın ve Pound'un, Octavio Paz'ın ve Céline'in yazdıklarını anımsayın. Üstelik, Avrupa'ya bakmak için Avrupa'da doğmuş olmak gerekmediğini, bambaşka bir platformda Avrupalı olunabileceğini de gösterir katkıları. Dolayısıyla ve neyse ki, sistematığın tam tersini bulacaksınız bu paramparça metinde – birkaç hareket noktası, birkaç soru için yanıt arama telâş.

attitudes impeded advances on both the geo-political and the aesthetic levels. The oscillation between Westernism and Westernisation on the one hand and traditionalism on the other went on so long that it was only after 1980 that we managed to come to terms with the concept of "Europe". (That was why we were so late in coming to realise the necessity of understanding how the European regarded himself and others. And that too underwent a very great change, with an attempt at a solution to the problem of the relation between himself and others by applying quite different lenses. We had only to place two stones one on top of the other for the whole map to fall into complete chaos and confusion: zero point has emerged once more within the collapsing walls from the Volga to the Atlantic, the dissolving frontiers and the re-constituted framework. Today, we are in the same confusion. A citizen of Lisbon or Leningrad or Istanbul is equally non-plussed in face of the dual twin-question, Where is Europe? Who is a European? And equally ignorant.

★

I will make no attempt here at the superhuman task of beginning from the first traces, from, for example, the Altamira or Lascaux drawings, and proceeding to the most recent traces in, for example, the minutes of a Strasbourg or Helsinki meeting. My intention should rather be regarded as an approach which can be added on to the "total views" that are not to be altogether excluded from the truths that lie registered open or concealed in the compartment of the poetic irrational but have been blurred by the rational mind. Whatever anyone may say, we owe one of the most attractive perspectives of 20th century Europe to the poets and writers. Think of the writings of Valéry, Eliot and Pound, Octavio Paz and Celine. Moreover, their contributions prove that to be able to view Europe there is no need to have been born a European, and that one can become a European on quite a different plane. Anyway, that is why you will find nothing in any way systematic in this chaos of an article – a few starting – points, and a feverish

ENİS BATUR

Elimde tuttuğum ilk nokta, bir harita: Heinrich Bünting'in, "Itinerarium Sacre

Scripturae"sinde (Magdeburg, 1582) yer alan bir yonca bu. Üçgülün bulunduğu merkezde, küçük bir daire içinde dünyanın "orta"sı, çekirdeği görülüyor: Kudüs. Bir başka haritacı oraya İstanbul'u da yerleştirebilirdi, İskenderiye'yi de. Avrupa düşüncesi, projesi, düşü, adını nasıl koyarsak koyalım bu fikir bir takvim, bir tekvin gerektiriyorsa, bu kentlerin yaşlı kıtanın gerçekten de *dışında* kalmaları eşyanın mantığıdır, gibi geliyor bana. Ninova'nın, Babil'in, Sodome ve Gomore'nin, Mekke ve Medine'nin de: Bütün bu saydığım kentler farklı kültürlerin ya da projelerin merkezleri olarak görülmüşlerdir. Dünyanın merkezi Avrupa'nın dışında aranabilir belki, Tarih bir ucundan ötekine kat edilirken; Avrupa'nın merkezi kendi gövdesinin, "gül"ünün dışında aranamaz buna karşılık. O noktayı bu haritanın, bütün haritaların üzerinde saptamadan önce neden bir haritadan hareket ettiğimi dile getirmeliyim oysa—Nereden bakılırsa bakılsın, herşeyden önce bir coğrafya terimidir Avrupa. Sözlükler, Ansiklopediler, kısacası âdemoğlunun sınıflandırmayı elden bırakmayan mantığı, taxinomie tutkusu onu böyle ele alıyor. Sınırları ve boyutları iyi-kötü belirlenmiş baştan beri: Cebelitarık'tan Boğaziçi'ne ve Ural Dağları'na uzanan bir belde. Tuhaf bir bütünlük öte yandan: Biçimi üzerinde anlaşılabilir, içeriği hiçbir zaman tam anlamıyla biçimlenemiyor. 1984'de bir Avrupa Ülkeleri Ansiklopedisi yayına hazırlamıştım, o günkü çatısıyla bugünkü arasında öylesine büyük bir kayma sözkonusu ki, kıtanın sert bir maddeden çok cıvadan oluştuğu kolaylıkla ileri sürülebilir, sanıyorum.

Adının gerçek bir öyküsü var mıdır, artık bilmiyoruz. Edith Hamilton, ünlü "Mitologya"sında¹, bu antik Yunan söylencesinin İskenderiyeli şair Moskhos tarafından

attempt at finding answers to a few questions.

The first point, which I hold in my hand, is a map: a clover in the "Itinerarium Sacre Scripturae" of Heinrich Bünting (Magdeburg, 1582). In the centre where the three leaves meet, in a small circle, can be seen the "centre", the kernel of the world: Jerusalem. Another cartographer might have placed Istanbul in that position, or Alexandria. It seems to me that if, no matter how we position the European conception, project, image or name, this idea demands a certain calendar or genesis, it seems reasonable to suppose that these cities should remain outside the limits of the old continent. Nineveh, Babylon, Sodom and Gomorrah, Mecca and Medina: all these cities have appeared as centres of different cultures and different projects. Perhaps the centre of the world is to be sought outside Europe, folding history one end over the other. On the other hand, the centre of Europe cannot be sought outside itself, outside the "petal". But perhaps I should explain why, without first establishing that particular point on this map, on all maps, I begin from a map. However you look at it, Europe is first and foremost a geographical term. Dictionaries, encyclopedias, human reason and its passion for classification and taxonomy, all deal with it in this way. Ever since borders and dimensions were more or less clearly drawn it has emerged as a region stretching from Gibraltar to the Bosphorus and the Ural Mountains. A strange entity, altogether. Even if there is agreement on the form, the content can never be given shape in the full sense of the word. In 1984 I prepared an Encyclopedia of European Countries for publication. There has been such a revolutionary change between the structure of that time and the structure of today that it seems to be that you could very well claim that the continent was made of mercury rather than solid matter. We don't know if there is a real story behind the name. Edith Hamilton, in her famous "Mythology"¹ uses the version of the ancient Greek legend given by the Alexandrian poet Moskhos:

ENİS BATUR

kaleme alınmış versiyonunu kullanıyor: "Zeus'la sevişmesi yüzünden adı coğrafyaya geçen tek kadın İo değildir; Europa'nın ünü daha da yaygındır...

Güzel Europa, uykudan uyanmış, gördüğü düşü yorumlamaya çalışıyordu. İki kıta, kadın kılığında, kendisini paylaşmak istemişlerdi düşünde. Europa'yı doğurduğunu ileri süren Asya, onu kendisi almak istemişti. Öteki kıta ise, Zeus'un Europa'yı kendisine verdiğini söylemişti". Öykü böyle uzar gider. Boğa kılığında giren Zeus, Europa'yı Girit'e götürür. Orada sevişirler ve çocukları olur.

Mitologyanın sayfaları arasında kaybolacak değilim. Ruhçözümcüler bu efsanenin üzerinde konaklamışlar mıdır bilmiyorum, gelgelelim Europa'nın görmüş olduğu kaydedilen düşün yorumu Avrupa tarihinin yorumlanması açısından da kilit görev üstlenebilir, kanısına kapılmadan edemiyorum:

Herşeyden önce, Avrupa'nın *dişi* oluşu üzerinde durmasak bile, bu noktaya bir mim koyarak yola devam edebiliriz herhalde: Oynak, değişken, hem rahim ve doğurgan, hem dışrak ve dışlayıcı bir kimliği yok mu yaşlı kıtanın? Gördüğü düşü de bu bağlamda bakabiliriz belki: "Kadın kılığında" (demek erkek) iki kıtadan biri Asya, Moskhos'un şiirinde: Anne imgesini ayartıcı araç olarak kullanan sinsi hedefli, *travesti* bir kıta. Öteki kıta belli değil gerçi metinde, ama bu belirsizlik hayli ilginç bir

yüklem katıyor şiire: Yoncanın üçüncü ayağı doğal olarak Afrika, hangi haritaya bakarsak bakalım. Ne ki, düşü o çağla sınırlamak zorunda da değiliz, geniş zaman perspektifinde pekâlâ Amerika'nın bilinçaltına sokulduğunu da ön-görüyor olabilir düşünde Europa.

Bu düşlemin üzerinde oyalanmayacağım, asıl söylemek istediğimden uzaklaşmamak için: Magdeburg haritasında kıtanın merkezi olarak vurgulanmamakla birlikte, Roma'nın ayırıcı bir özelliği var. Bir XVI. yüzyıl belgesi için doğal bu: Roma, miladî zamanın en büyük mirascısı o dönemde. Kimden devralıyor mirası?

Şüphe yok ki: Atina'dan.

"Io was not the first woman whose name entered geography through a love affair with Zeus. The fame of Europa was even more widespread...

The beautiful Europa woke up from sleep and attempted to interpret the dream she had just had. In her dream, two continents, in female attire, each laid claim to her. Asia, who claimed to have given birth to Europa wanted her for herself, while the other continent declared that she had been given Europa by Zeus himself."

And so the story goes on. Zeus transforms himself into a bull and carries Europa off to Crete. There they make love, and conceive children.

I have no intention of losing myself in the pages of mythology. I have no idea whether psychologists have dwelt on this legend, but I can't help feeling that the interpretation of Europa's dream could offer a vital clue to the interpretation of the history of Europe as a whole.

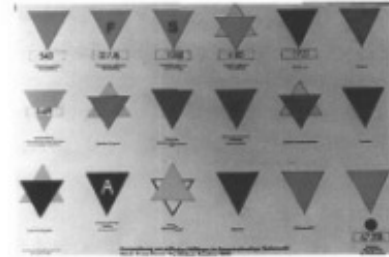
First of all, even if we don't dwell too much on the fact that Europe is presented as *female*, I see no reason why we shouldn't just set down a mark and continue on our way. Hasn't the old continent a certain flirtatious, fickle, at once compassionate and fruitful, exoteric and esoteric quality? We might view her dream from this point of view. In Moskhos' poem, Asia, one of the two continents in female attire (i.e. male), is a scheming, *transvestite* continent who uses the mother image as a means of seduction. The other continent is not identified in the text, but this lack of definition adds rather an interesting inflection to the poem. Whatever map we happen to look at, the third leaf of the clover quite naturally rests on Africa. But we are not obliged to limit the dream to that period. Europa may very well have foreseen America in her subconscious in a wider time perspective. But I shan't dwell too much on the dream, preferring to get on with what I want to say. In the Magdeburg map, Rome, though not picked out as the centre of the continent, is given a certain privileged status. That is perfectly natural in a 16th century document. Rome was the

ENİS BATUR

Avrupa'nın tek başkenti burası: Partenon. Yalnızca *herşey* orada başladığı için değil, herşey, çağımızda, oradan hız almak istemiş olduğu için de.

Roma imparatorlarının imgelemini Olympos tanrıları besler; Kilise'nin tıkanışını Aristoteles okuyan Augustinus ya da Akinolu çözer; Aydınlanma'nın gerisinde "kendini tanı" ilkesi yatar; Hölderlin'den Saint-John Perse'e, Kierkegaard'dan Heidegger'e uzanan kronik bir yenedendoğuş tasasının önünde site bekler.

Her dönemde, her bölgesinde, Avrupa düşüncesinin, sanatının ikidebir Yunaneli'yle hesaplaşan, kaynağına inip yeni bir çıkış damarı arayan özelliği bir bilinmeyen değil elbette. Benim burada bir kez daha altını çizmeye çalıştığım da bu özellik değil, kaldı ki. Başka bir tabakaya geçmek istiyorum, temeli böylece koyup: Avrupa'nın, Avrupalı'nın yaşama, yasama ve yönetme üçgeni çerçevesinde kendisini ve öte(ki)sini Atina modelinden özde hiç uzaklaşmaksızın durmadan benzer değişkenlerle yenilediği ve yinelediği görüşüne dayanacağım.

Elimde tuttuğum ikinci nokta, çeşitli renklerde üçgenlerin oluşturduğu

farklı kompozisyonlar aracılığıyla elde edilen bir "işaret"ler düzeneğinin üzerinde yer aldığı bir belge.² Onunla, geçen yıl Berlin'de karşılaştım ilk. 1941-42 arası yürürlüğe girmiş bu işaret sistemi, Sistem'in "yabancı"larını tanımlamak amacıyla devreye sokulmuş. Daha çok sarı yahudi yıldızını tanıyoruz bizler: II. Dünya Savaşı "Avrupa"sının köktenci bir biçimde yok etmeye giriştiği bu "yabancı" türü yalnız değildir: Komünistler, a-sosyal olarak tanımlananlar, eşcinseller (daha doğrusu farklı cinsiyetliler), çingeneler, göçmenler, suçlular kimi zaman da pekiştirmeli tanımlarla (asosyal yahudi, gibi) işaretlenip *toplama* kamplarına gönderilmişlerdi. [Geçerken, "toplama" ya da "konsantrasyon" kavramlarının göstergibilimsel çözümlemesinin bu kavramların

greatest inheritor in the Christian period. Who did it receive its inheritance from?

Undoubtedly, from Athens.

Here was to be found the single capital of Europe: the Parthenon. But it wasn't that *everything* began there. It was simply that, in our period, everything sought its original impetus there.

The symbolism of the Roman emperors was nourished by the gods of Olympus. The stagnation facing the Church was dissolved by Augustine and Aquinas, both of whom had read Aristotle. The principle "Know thyself" lay behind the Enlightenment. The city nurses the pains of the chronic rebirth that stretches from Hölderlin to St-John Perse, and from Kierkegaard to Heidegger. It is a well known fact that in every period and in every region, European thought has been distinguished by its constantly returning to the Greek tradition and drawing new strength and inspiration from this source. But I am not attempting here to underline this point yet again. I want to pass on to a new layer after laying the foundation in this way: I shall insist on the view that Europe, the European, within the framework of the triangle formed by their way of life, legislation and administration, have continually renewed and restored themselves and the other with similar variations without ever essentially departing from the Athenian model.

The second point I have in hand is a document on an arrangement of "signs" produced by means of different compositions made up of variously coloured triangles.² I first came across it last year in Berlin. This system of signs, which was put into operation in 1941-42, was used in order to identify those "alien" to the System. We are particularly familiar with the yellow star of the Jews. But the Jews were not the only type of "alien" whose complete extermination was taken in hand in the "Europe" of the Second World War. Communists, those identified as asocial, homosexuals (or rather those with a different sexual orientation), gypsies, migrants and criminals were sometimes given

ENİS BATUR

açılanmasına getirebileceği katkıya dikkat çekmek istiyorum].

İlk ağızda paradoksal, hatta yaralayıcı bulunabilir: Nazi Almanya'sının ayırma, ayrıştırma, arındırma ve arılaştırma felsefesinin üzerinde duruluş biçiminin bana her zaman şüpheli göründüğünü söylemeliyim: Bu dışlama siyasetinin NS'lerin elinde kazandığı boyutların yığılma verici yanını hiçe saymıyorum tabii; gelgelelim, büyüteç altında tutuluşunun (özellikle sinema endüstrisinde), başka dönemlerde (ve o dönemde) Avrupa'nın farklı bölgelerinde yaşanan daha az geniş çaplı dışlama ve yoketme siyasetlerini, eylemlerini maskeleyişini gözden uzak tutuyoruz gibi geliyor bana.

Avrupa tarihi, Avrupalı zihniyeti, bir uçtan ötekine bu türden "dava"larla örülüdür. Avrupa'yı, Avrupalı'yı *exorcist* bir çizgiye indirgemek, onları bu çizgide tanımlayıp işin içinden çıkmak amacını güdüyor değilim. Ama Avrupa(lı)'nın kendisini, başlangıçtan beri, "yabancı"larına göre konumladığı gerçeğine dikkatle bakmak gerektiğine de yürekten inanıyorum. Bu konuya, yakın geçmişte Berlin'de katıldığım bir toplantı için kaleme aldığım bir metinde, kaynaklarımdan da söz ederek yaklaşmıştım:

"Ayrıştırma'nın kökeni, ana kaynağı bütün bütüne Eski Yunan uygarlığının toplumsal yaşamından ve siyaset felsefesinden gelmiştir: *Yuva* önünde, içinde, karşısında ona ait olanlar ve hiçbir zaman ona ait olmayacak olanlar. Konunun bağlamadığı tek bir birey olsun, düşünemiyorum gerçi; ama hepten ilgisiz kalabilecekler dışında, herkesin, bugün bu yerkürede yaşayan herkesin, içinde yer aldığı kesitte yerliliğe ve yabancılaşma, ister bir çoğunluk üyesi olsun ister bir azınlık üyesi, maruz kaldığı kesindir. Onun için de, sözkonusu gerçekliğin evrimini yansıtan, Julia Kristeva'nın 1988'de yayımlanan "Kendi Kendimize Yabancı" adlı kitabıyla, o kitabın geniş ölçüde yararlandığı Marie-François Baslez'in "Eski Yunanda Yabancı" başlıklı, 1984'de çıkmış araştırmasını ne yapıp edip okumak, gerekir düşüncesindeyim. Bu çalışmalar, onca yüceltilen "yurttaşlık" ve "vatandaşlık" *haklarının*

distinctive labels (asocial, Jewish, etc.) and sent to concentration camps. (I should like to draw attention to the contribution that could be made to the elucidation of these concepts by the referential meaning of the term "concentration".) It may at first seem paradoxical, or even pernicious, but I have always regarded with some suspicion the way stress has been laid on Nazi Germany's philosophy of discrimination and segregation, purity and purification. Naturally, I do not ignore the appalling scale attained by this policy of cleansing in the hands of the Nazis, but it seems to me that we tend to ignore the fact that by placing it under the microscope in this way (particularly in the film industry) we have tended to mask the less comprehensive policies of separation and extermination in the Europe of other periods (and of that period too).

European history, and the European mentality, is full from one end to the other of "cases" of this kind. I do not intend to reduce Europe and the European to an exorcist role and to get out of it by defining them in accordingly. But I am absolutely convinced that we must examine very carefully the reality on which Europe and the European have taken up their positions, from the very beginning, with regard to "aliens".

In a paper I prepared for a meeting I recently attended in Berlin, I approached the problem by referring to my sources.

"The root and main source of discrimination lies in the social life and political philosophy of Ancient Greek civilisation: in front of, inside and opposite the home, those belonging to it and those who will never belong to it. I cannot really conceive a single individual who is not included in this, but, apart from those who can remain outside unconcerned with it all, everyone living on the earth today is of necessity either a native or an alien in the cross-section in which he is situated, either a member of a majority or a minority group. That is why I regard Julia Kristeva's book describing the evolution of this reality, published in 1988 under

ENİS BATUR

yarattığı çarpık statüde herbirimizin ne oranda yabancı, melez, göçmen, barbar, sürgün, yersiz yurttsuz, avare, aylâk, kısacası öteki olduğumuzu apaçık göstermekte; yurt, vatan, yer, yuva türü *topique* sınırların herbirimizi “ne hakla yabancısın?” sorusuyla karşı karşıya bıraktığını kanıtlamaktadır”.³

Geçen yıl günışığına çıkan bir başka çalışma, Henry Joly'nin “Platon Araştırmaları – Yabancılar Sorunu”, temel metinler düzeyinde konuya açılımlar getiriyor: Eski Yunan'da, “site dışı”nı tanımlayan her türlü konuma (yabancı, konuk, düşman) yönelik bir “alter” (öteki) felsefesinin genel duruşu belirlediğini kanıtıyor Joly: Platon'un Mısır'a (dolayısıyla geçmişe) bakan diyaloglarında da böyledir bu, sonradan Atina'yı çıkış noktası yapan Latin dünyasında (Joly, Euripides'in “Medea”sında aynı izleği buluyor) konuk-düşman farklılığının aynı kökenden geldiğini de (hostis-hospes) vurgulamak gerekir öte yandan.

Ben/Öteki kutuplaşması öylesine güçlü bir güdü olarak kalmış ve gelişmiştir ki, bir “Avrupalı Ben”in varlığı gerçekten de sözkonusu edilebilir mi, belli değildir. Özne'nin, komşu'sundan başlayan bir sınırdaki büyüyen korkusu öteki'ni sonsuz bir katsayıya sürüklemiştir: Her yerde herkes kendi yabancı'sını seçer ve onu dışlamanın yollarını arar, Tarih boyunca.

Öncelikle uluslar ve budunlar bağlamında kesinleşmiştir ayrışma; sonra da bölgeler, kentler, mahalleler, sokaklar katında mevziler edinmiştir. Özne'deki öteki paranoyası yalnızca korunma ve içe kapanma boyutlarında bir geri-duruş getirmemiştir üstelik: Haçlı ve haçsız mantığı, bir yandan da ileri çıkmıştır ikidebir: Talan, istilâ, sömürü felsefesi yakın ve uzak komşuları, yabancı ile düşmanı çakıştırmaktan kendini alıkoyamamıştır.

Dönüp haritaya, haritalara yeniden bakmak gerekiyor bu aşamada. Avrupa'yı, önce, içi ayrıştırılmamış bir bütünlük olarak, kıta halinde görmeye çalışalım. Hun'lardan, Slav'lardan, Kartacalılardan, Sicilya ve Endülüs'e tırmanan Araplardan, Viyana'yı kuşatan Osmanlılardan

the title “Etrangers a Nous Memes”, as well as the monograph by Marie-François Baslez published in 1984 under the title “L'Etranger dans la Grece Ancienne”, in which extensive use has been made of the work by Julia Kristeva, as absolutely essential reading. These works clearly reveal the extent to which each one of us in the distorted status created by the greatly extolled rights of “citizenship” and “nationality” is classed as alien, of mixed blood, immigrant, barbarian, exile, stateless, idle or vagabond, in short, as the other, and proves that topic markers such as homeland, country, place and home confront each one of us with the question, “What right have you to be an alien?” Henry Joly's research work on Plato, published last year, casts light on the subject on the level of basic texts. Joly proves the general application in Ancient Greece of an “alter” (other) philosophy to anyone (alien, guest, enemy) who might be defined as “outside the city”. This is to be found in the Platonic dialogue concerned with Egypt (ie the past), and it must be stressed that the guest-enemy (hospes-hostis) duality later to be found in the Latin world which took its starting point in Athens, sprang from the same root.

The Self/Other polarity has remained and developed as such a powerful impetus that it is doubtful if one can talk of the existence of a “European Self”. The subject's steadily increasing fear, beginning with the neighbour, drags the Other into an infinite progression. Everyone, everywhere, throughout the whole of history, has chosen his own alien, and sought ways of expelling him.

Discrimination first established itself in connection with nations and peoples, then took up its stance in provinces, cities, urban districts and streets. The reaction brought about by the paranoia of the Self with regard to the Other was not confined to defence and a withdrawal within the dimensions of introversion. The Crusading mentality, with or without the Cross, was continually emerging. The philosophy of plunder, invasion and exploitation

ENİS BATUR

bugüne uzanan, alter kaynaklı bir korku ile bütün kıtalara gözlerindeki "altına hücum" ışığıyla sefere çıkan bir istek arasında yalpalamıyor mu Avrupa?

Kıta'nın, tümelliğini kendi belirlediği, kapılarını kendi diktiği bir sınırla hiçbir dönemde yetinemediğini, Sezar'dan Hitler'e hızla geçerek, anımsıyoruz.

"Düşman"larının tümelliğine yönelen tehditlerini de. Ne ki Avrupa, dışındaki "düşman"larla da yetinmedi: Sık sık, kendi içinden, kapıların berisinden seçti onları, kendi kendisinin kurbanı olayazdı.

Haritayı bir de onu dışından soyutlayıp içinde kalarak değerlendirmek var. Ona, kim ne derse desin, "işaretler"ini, o rengârenk üçgenlerini yerleştirmek zorunda kalınıyor, bu durumda:

"Yer"ine, "yurd"una, "vatan"ına sıkışıkya bağlı her yerli, yurttaş, vatandaş haklarının sınırını, dolayısıyla yabancılarını tanımlamıştır. Aslına bakılırsa, yabancı, kendisine *tahammül* çerçevesinde bakılındır epi topu: Onunla özdeşlik aranmaz, tam tersine, birlikte yaşanırken bile *fark*'ı önde bir yerde tutulur. Kan ve barutun bugün Adriyatik kıyısına yayılan bir koku doğurması onların İspanya'da, Belçika'da ya da Estonya'da bekleyiş içinde kalmalarını unutmamızı sağlayabilir mi?

Kimsenin yakasında üçgen görmememiz, üçgenlerin okunamadığının kanıtı mıdır?

Üçüncü dayanak noktası, Max Ernst'in "Yağmurdan Sonra Avrupa" adlı resmi. Ressamın, II. Dünya Savaşı boyunca uzak kaldığı kıtaya, "felâket"in hemen ardından bakışını yansıtıyor. Şüphesiz ki, can çekişen bir uygarlığın, en azından o dönemde yeniden toparlanıp toparlanamayacağı belli olmayan bir kıtanın delik deşik gövdesini Varşova ya da Berlin yıkıntıları, Dachau'dan görüntüler ya da müttefik tankları daha iyi simgeleyebilirdi.

inevitably confronted near and distant neighbours, foreigners and enemies.

At this stage, we must take another look at the map, or rather, at the maps. Let us attempt, first of all, to see Europe as a continent, as an undivided whole. Hasn't Europe always, from the time of the Huns, the Slavs, the Carthaginians, the Arabs clambering into Sicily and Andalusia, right up to the present day, fluctuated wildly between a fear of the "alter" and the desire to set out on a campaign to all the continents with the "gold rush" glint in their eyes.

We remember, as we pass quickly from Caesar to Hitler, that the continent has never at any period been content to remain within the border the continent itself traced out and whose gates it itself erected. And we also remember the threats directed at all "enemies" as a whole. Nor was Europe content with the "enemies" without. It frequently chose them from within the gates and sacrificed itself as victim.

The map can also be used by abstracting all without it and remaining purely within it. In that case, whatever anyone may say, the "signs", those motley coloured triangles, must be located on it. Every native, citizen or fellow countryman bound to his "own place", his "country", his "fatherland" defines the limit of his rights and thus, indirectly, the foreigner. In reality, the foreigner is one who is regarded as being included within the circle of "the tolerated". There is no question of identifying oneself with him. On the contrary, even when living together the *difference* is always kept to the fore. Can the smell of blood and gunpowder drifting out from the shores of the Adriatic make us forget that they remain waiting in Spain or Belgium or Estonia? Is the fact that we cannot see a triangle on anyone's lapel any proof that the triangles are now illegible?

Another point of reference is the Max Ernst painting "Europe after rain" depicting the continent from which he had been absent during the Second World War as it appeared immediately

ENİS BATUR

Oysa Avrupa'da yıkılan bir görünüm, bir görünümler bütünü değildi yalnızca: Orada birden fazla düşün, proje, ütopya, gelecek vaadi çökmüştü. Max Ernst'in tablosunun tabakaları arasından, onu ilk gördüğümde bu yana hemen hep hayaletler seçtim ben, kendi payıma: Zweig'in, Benjamin'in, hatta Drieu la Rochelle'in intiharlarına sürgün ve ölüm kayıtları karışıyordu o koyu, puslu yüzeyin derinliklerinde.

Onlar, farklı gerekçe, anlayış, dünyagörüşü ve tasarı katmanları kurmuş, ama bir *Avrupa bütünlüğü*'ne inanmış, bel bağlamış insanlardı. Valéry'nin, savaşın sonuna doğru "Avrupa'nın Büyüklüğüne ve Batışı üzerine Notlar"ına bakıyorum: Ulus kavramından taşacak bir bütünlüğün çağrısı üzerinde kıvranıyor. Stefan Zweig'in aynı dönemde, "Tarihsel Gelişmesi içinde Avrupa Düşüncesi" başlıklı, birleştirici mantığın dördörtlük gerekçelendirilişini barındıran yazısına bakıyorum: Bu alabildiğine karamsar aydın, en belâli dönemeçte bile Avrupa/lı kimliğinin zorunluluğu üzerinde duruyor. Alberto Savinio'nun ansiklopedisindeki "Avrupa" maddesine bakıyorum: "Tanrı Asya'da doğar ve Avrupa'da ölür", diyor: "Avrupa Tanrı'nın mezarıdır". Avrupa'nın, dışından ve içinden çıkan Avrupa-dışı her öğeyi, anlayışı, şiddeti haklayacağına inanıyor Savinio: Bütün ironisine karşın, sözlerinden bütünlük duygusu ve isteği eksik olmuyor.

Max Ernst'in "Yağmurdan Sonra Avrupa" başlıklı iki tablosu var aslında. Onları, Beaubourg'daki retrospektif sergisinde, aynı salonda gördüğüm gün, bir o duvara bir bu

duvara giderek, aynı resmin tersini ve yüzünü birleştirdikleri, birarada tek bir resim, tek bir gerçeklik oluşturdukları düşüncesiyle, zihnimde parçalanan imgeyi tek bir odakta kaynaştırmaya çalışmışım. Tablolardan biri gerçeğin neredeyse *tercüme* edilmemiş halini taşıyan bir harita-resimdi. Plastik amacına bakacak değilim bu seçimin: Somut, siyasal bir simgeden hareketle *yüzey*'ini resmetmişti

after the "catastrophe".

The ruins of Warsaw or Berlin, scenes from Dachau or allied tanks would undoubtedly have symbolised much more powerfully the battered torso of a dying civilisation and a continent whose possible recovery, at least at that period, could at most be regarded as extremely doubtful. And yet Europe was not simply a scene or scenes of ruin and destruction. More than one dream, project, utopia and future promise had collapsed. What I have always chosen, for my own part, from among the layers of Max Ernst's picture, from the time I first saw it to the present day, has almost always been the ghosts: the records of death and banishment that merge with the suicides of Zweig and Benjamin, even of Drieu la Rochelle, in the depths of that dark, hazy canvas.

They were all people of different views, attitudes, outlook and intentions, but they all had faith and trust in Europe. I look at Valéry's "Notes on the Greatness and Decline of Europe" written towards the end of the war. It issues a passionate call for a unity that transcended the concept of the national state. I look at Stefan Zweig's "Thoughts on Europe in the Historical Development" written in the same period, containing a full-blooded expression of the unifying ideal. This extraordinarily pessimistic intellectual dwells, even at that terrible period, on the necessity for a European identity. I look at the "Europe" entry in the encyclopedia of Alberto Savinio. "God is born in Asia and dies in Europe", "Europe is the tomb of God." Savinio believes that every non-European element or outlook that arises from without or within Europe will be violently crushed. And yet, in spite of his irony, his words are by no means lacking in feeling and desire for unity.

There are actually two paintings by Max Ernst entitled "Europe after rain". The day I saw these in the same salon in the retrospective exhibition of his work in the Beaubourg I went from one wall to the other trying to piece together into a single whole the shattered image that had formed in my